

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri **A**raştırması

ING Bank

2012 3. ÇEYREK KARŞILAŞTIRMALI SONUÇLARI

İÇİNDEKİLER

1 GİRİŞ	3
1.1 ING Bank Genel Müdürü Pınar Abay'ın Önsözü	3
1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz?	4
2 ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR	5
2.1 Tasarruf Sahipliği ve Nedenleri	5
2.2 Tasarruf Algısı	9
2.3 2012 3. Çeyrek Sonuçları	11
3 METODOLOJİ	12
3.1 Amaç ve Yöntem	12
3.2 Demografik Bilgiler	12
3.3 Tasarrufun Tanımı	13
4 EKONOMİST YORUMU	14

1. GİRİŞ

1.1 Önsöz

“Araştırmamızın son dört çeyrek sonuçlarını karşılaştırmalı olarak incelediğimizde, 18 yaş üstü kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranının son dönemde artma eğiliminde olduğunu görüyoruz. Bu veri her ne kadar sevindirici olsa da, tasarruf sahipliği oranının %10-12 çevresinde seyretmesi, ülke olarak tasarruf oranımızı artırma yolunda kat edeceğimiz daha çok mesafe olduğunu gösteriyor.”

Türkiye'nin ekonomik büyüme stratejisine paralel bankacılık anlayışımızın bir açılımı olarak, 2011'in son çeyreğinde başlatmış olduğumuz “Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri” araştırmamızın, bir yılını geride bıraktık. Bu bir yıllık süreç içerisinde kamu kuruluşlarından sivil toplum örgütlerine kadar geniş bir takipçi grubundan övgüler almak; paylaştığımız verilerin merakla beklendiğini görmek bizi heyecanlandırdı. Kamuoyunun bu verilere olan büyük ilgisini, doğru bir noktaya parmak bastığımızın, önemli bir boşluğu doldurduğumuzun bir işareti olarak görüyoruz. Ekonomimizin istikrarlı büyümesinin önündeki temel problemlerden biri olan tasarruf açığının giderilmesi sürecinde, istatistiki veri açığının kapatılması amacı doğrultusunda, “Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri” araştırmamıza, büyük bir heyecanla devam ediyoruz.

Doğrudan ve sadece tasarruflarla ilgili bireysel eğilimlerin incelendiği araştırmamızın 2012 3. Çeyrek sonuçları, diğer çeyreklerde olduğu gibi, yine dikkat çekici ve tasarruf açığımızı giderilmesine yönelik yön verici öğeler içeriyor. Araştırmamızın son dört çeyrek sonuçlarını karşılaştırmalı olarak incelediğimizde, 18 yaş üstü kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranının son dönemde artma eğiliminde olduğunu görüyoruz. Bu veri her ne kadar sevindirici olsa da, tasarruf sahipliği oranının %10-12 çevresinde seyretmesi, ülke olarak tasarruf oranımızı artırma yolunda kat edeceğimiz daha çok mesafe olduğunu gösteriyor.

3. çeyrek sonuçlarında dikkat çeken bir başka unsur da, altın ve diğer değerli taş ve metallerin tasarruf araç tercihleri arasında, yastık altı nakit (döviz veya TL) ve vadeli TL mevduatının önüne geçmesi oldu. TCMB'de araştırma ekibinin bir çalışmasına göre, Türkiye'de hane halkının 31 Mart 2012 itibarıyla yaklaşık 117.7 milyar ABD doları kayıt altına alınmamış altın varlığı olduğu hesaplanmış. Dolayısıyla bankaların altına ilişkin çıkardıkları ürünlerin, önümüzdeki dönemde daha önemli hale geleceği çok açıkça görülüyor. Bu rezervlerin sisteme kazandırılarak, kullanılabilir hale getirilmesinin ülke ekonomisine büyük katkısı olacaktır. Bunun aracılığını da bizler yapacağız.

PINAR ABAY

GENEL MÜDÜR

ING BANK

Nitekim, 2012 3. çeyrekte araştırmamıza dahil ettiğimiz yeni sorularla, değerlendirmeye başladığımız tasarruf algısı dahilinde yeni finansal ürünlere yönelik iyimser beklentinin oldukça güçlü olduğunu görüyoruz; katılımcıların % 47'si, BES ve altın mevduatı gibi yeni ürünlere olumlu bakıyor. Bu veri, söz konusu yeni ürünlerin, yastık altındaki tasarrufları sisteme çekmekte etkili olacağı yönündeki beklentimizin de yerinde olduğunu teyit ediyor.

Son olarak, araştırmamıza yeni dahil ettiğimiz sorular, bizlere Türkiye'de alacak/borç ilişkilerinin bireyler tarafından nasıl görüldüğüne dair ilginç ipuçları veriyor. Araştırmamıza katılanların yaklaşık %55'i aile/akraba arasındaki para alışverişini borç/alacak ilişkisi olarak görmüyor. Buna ek olarak son üç ay içerisinde akraba arasında para alışverişi yapanların oranı %29,6 ile hiç de azımsanmayacak düzeyde bulunuyor. Bu oranlar bize gösteriyor ki, geleneksel kredi mekanizmaları toplumumuzda hala önemini korumakta. Türkiye'de finansal sistemin görece küçük olmasının arkasındaki nedenlerden biri de bu informal kredilendirme mekanizması. Kurumsallaşmanın güçlenmeye devam etmesi ile birlikte de ülkenin ihtiyaç duyduğu verimlilik artışını destekleyecek şekilde kredilerde derinleşmenin oluşacağını söyleyebiliriz.

Araştırmamız her bir çeyrekte bizleri, ülkemizin tasarruf eğilimleri konusunda yeni bulgularla beslemeye devam ediyor. Elimizdeki veriler çoğaldıkça, 18 yaş üstü kentsel nüfusta bireyin tasarruf eğilimleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olacak, verileri uzun bir zaman dilimi içinde

değerlendirme imkanı sayesinde, uzun dönem ve kısa dönem eğilimlerini karşılaştırabilecek, bunların ekonomik gelişmelerle bağlantısını daha rahat analiz edebileceğiz.

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın bir sonraki sonuçlarını Ocak ayı başında sizlerle paylaşacağız.

Pınar Abay
ING Bank Genel Müdürü

1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz?

Ülkemiz, tasarruf oranı bakımından dünyada alt sıralarda yer alıyor. Öte yandan yüksek oranlı sürdürülebilir büyüme için iç tasarruf oranlarının artması gerektiği biliniyor. Tasarruf artışını teşvik etmek için çeşitli ekonomik tedbirler tartışılıyor, bazı uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyor.

Bu süreçte tasarruflarla ilgili veri ihtiyacı da artıyor. TÜİK'in özellikle son yıllarda ekonomik konularla ilgili istatistik üretiminde ciddi gelişmeler sağladığı açık. Bununla birlikte tasarruf eğilimleri ve tasarruf düzeyi hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu söylemek zor.

T.C. Merkez Bankası ve BBDK tarafından yayınlanan bankacılık sistemi içindeki tasarruflara ilişkin veriler önemli bir boşluğu doldurmakla birlikte, ülkemizdeki 'ortalama birey'in geliri ve tasarrufları arasındaki ilişkiyi bir trend olarak izlemek, bu konudaki araştırmacılara ve politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

İşte bu araştırmayla, ülkemizdeki 'ortalama birey'in tasarruf yapıp yapmadığı, tasarruf yapma veya yapmama nedenleri, en çok kullanılan tasarruf araçları, bireysel gelirler, aylık tasarruf oranı ve nakte dönüştürülebilir tasarruf miktarı 3'er aylık bazlarda düzenli olarak incelenmektedir. Amaç, ülkemizde tasarruflarla ilgili bilgi ihtiyacına katkı sunmaktır.

2. ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR

2.1 Tasarruf Sahipliği ve Nedenleri

Kentli nüfusun %88'i tasarruf etmiyor

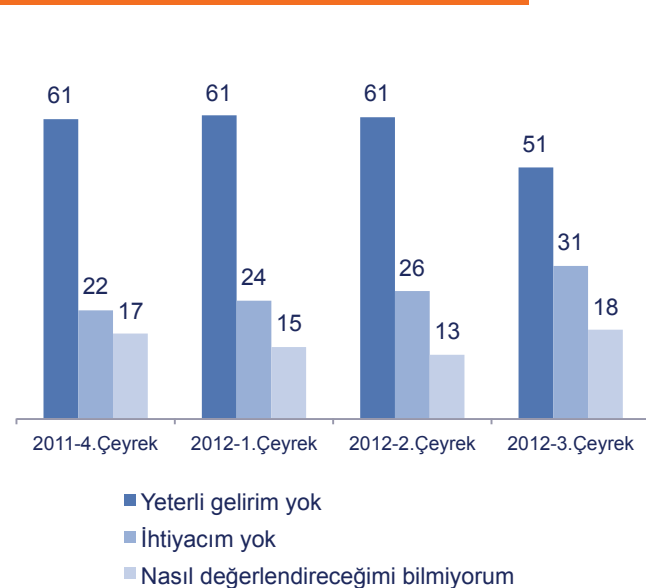
Tasarruf Sahiplerinin Oranı (%)

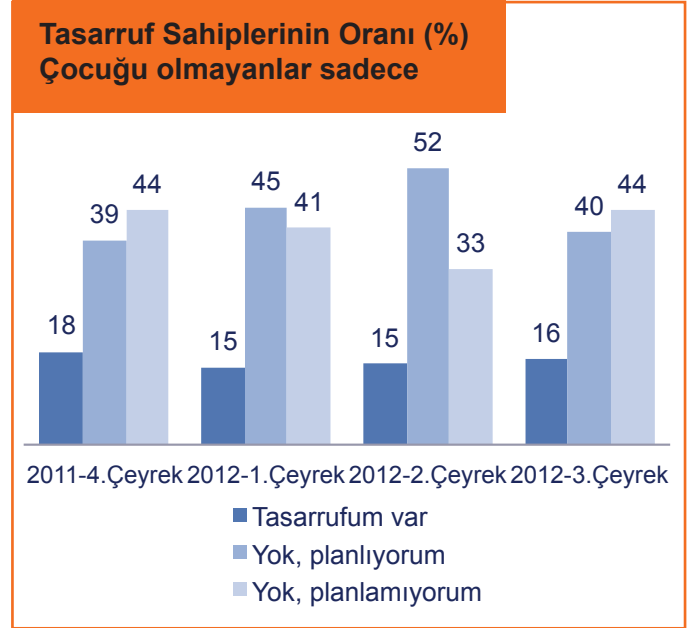
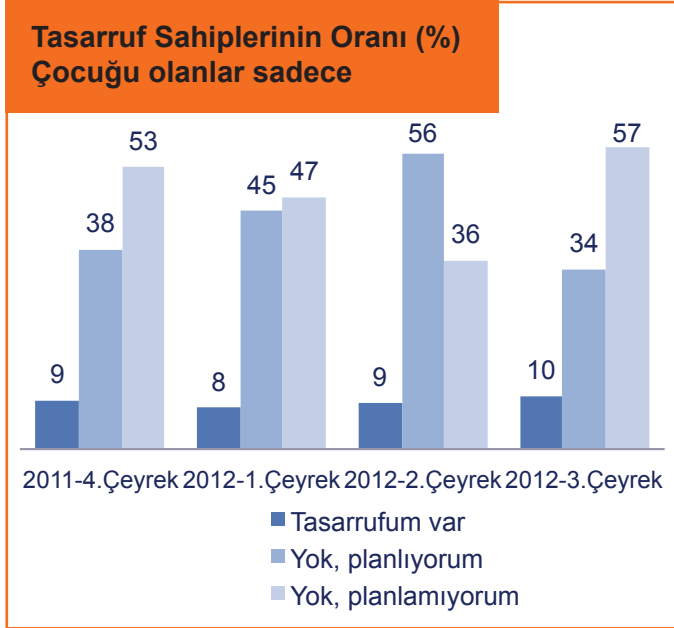
- 2012 üçüncü çeyrekte, kentsel nüfusta tasarruf sahiplerinin oranı, ikinci çeyreğe göre 1 puanlık artışla %12,2'ye yükselse de %10-12 arasındaki seyrine devam etti.
- Tasarrufu olmayıp gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı, artış eğilimini yitirerek 2012 üçüncü çeyrekte %36'ya düştü.

Gelir yetersizliği tasarrufun önündeki en önemli engel

Tasarrufu Olmamasının Nedeni (%)

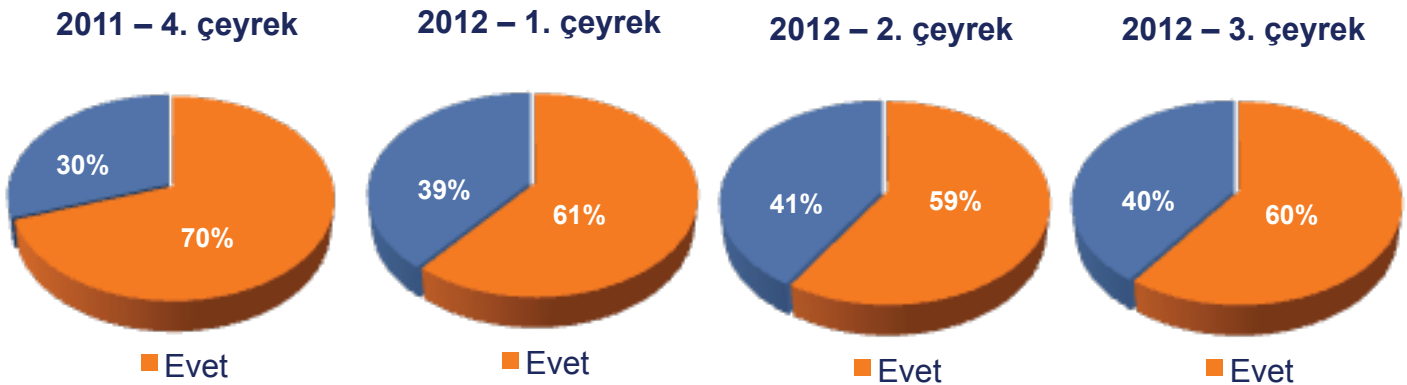
- 3. çeyrekte tasarruf yapamama nedenleri arasında, yeterli gelir sahibi olmama unsurunun etkisi %51 ile bir önceki döneme göre azaldı.
- Buna karşın 'İhtiyaç duymama' nedeni önceki döneme göre 5 puanlık artışla %31'e çıktı.
- Tasarrufunu nasıl değerlendireceğini bilmediği için, tasarruf yapmadığını belirtenlerin oranı da 2012'nin 3. çeyreğinde %18'e yükseldi.
- Finansal "okuryazarlık", orta vadede tasarruf sahiplerinin oranını artırma potansiyelini koruyor.

Çocuklu bireylerde tasarruf sahipliği oranı daha düşük

- Çocuklu bireylerde tasarruf sahipliği oranı, çocuksuz bireylere göre daha düşük kalmaya devam ediyor.
- Tasarrufu olmayıp gelecek dönemde tasarruf planlayanların oranı da, önceki dönemlerde çocuklu bireylerde yaklaşık aynı veya daha yüksek iken 3. çeyrekte çocuksuz bireylerin gerisinde kaldı.

Tasarruf yapmak aslında bir alışkanlık

Düzenli tasarruf yapma oranı (tasarruf sahipleri içinde)

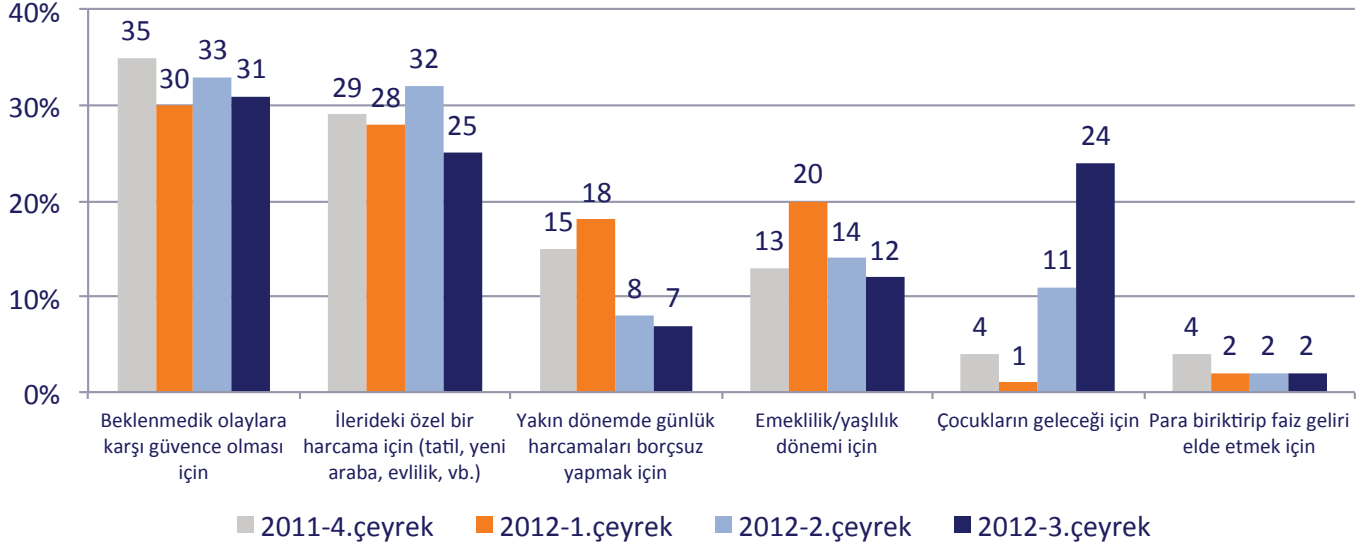

	2011 – 4. çeyrek	2012 – 1. çeyrek	2012 – 2. çeyrek	2012 – 3. çeyrek
Geçen 3 ay içinde tasarruf yapanların oranı	39,5%	40,0%	34,8%	43,0%
Gelecek 3 ay içinde tasarruf yapacakların oranı	55,6%	54,0%	52,0%	42,6%

- Tasarruf sahiplerinin çoğunluğu düzenli tasarruf yapmaya devam ederken, bu oran 2012'nin üç çeyreğinde de aynı düzeyde kaldı.
- Düzenli tasarruf yapmayanların içinde, önümüzdeki üç ayda tasarruf yapacağını söyleyenlerin oranı geriledi.

Tasarrufun en önemli nedeni "gelecek kaygısı", çocukların geleceği ise 3. çeyrekte neredeyse ikinci sıradaki özel harcamaların yerine geçecek kadar hızlı bir artış gösterdi

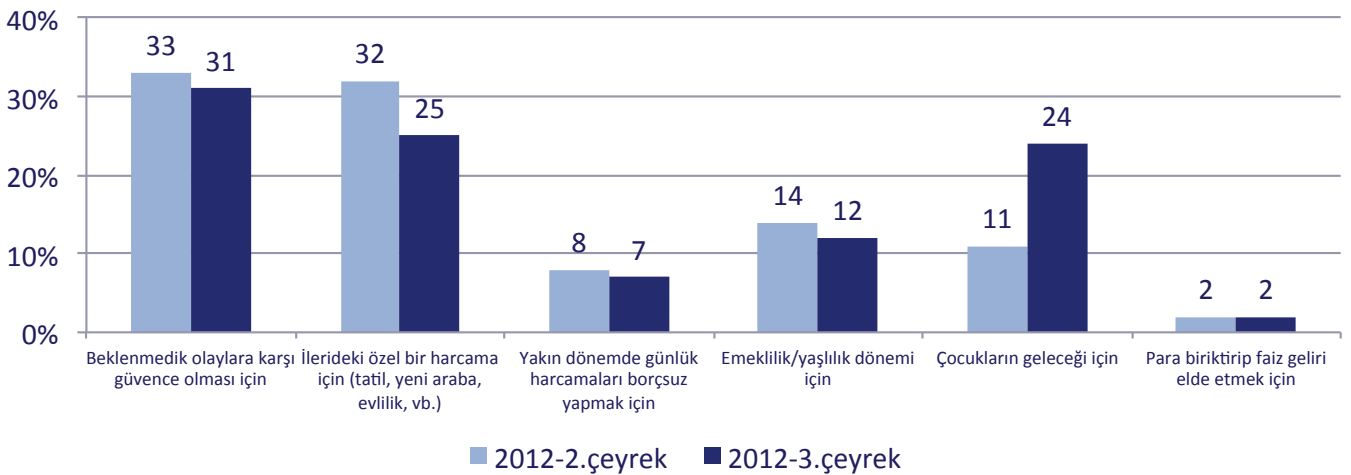
Tasarrufun Nedeni (%)

Not: 'Çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamları sırasıyla %163, %152, %133 ve %135 olmuş ancak karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

Yakın dönem harcamalara dair tasarruf eğilimi düşük

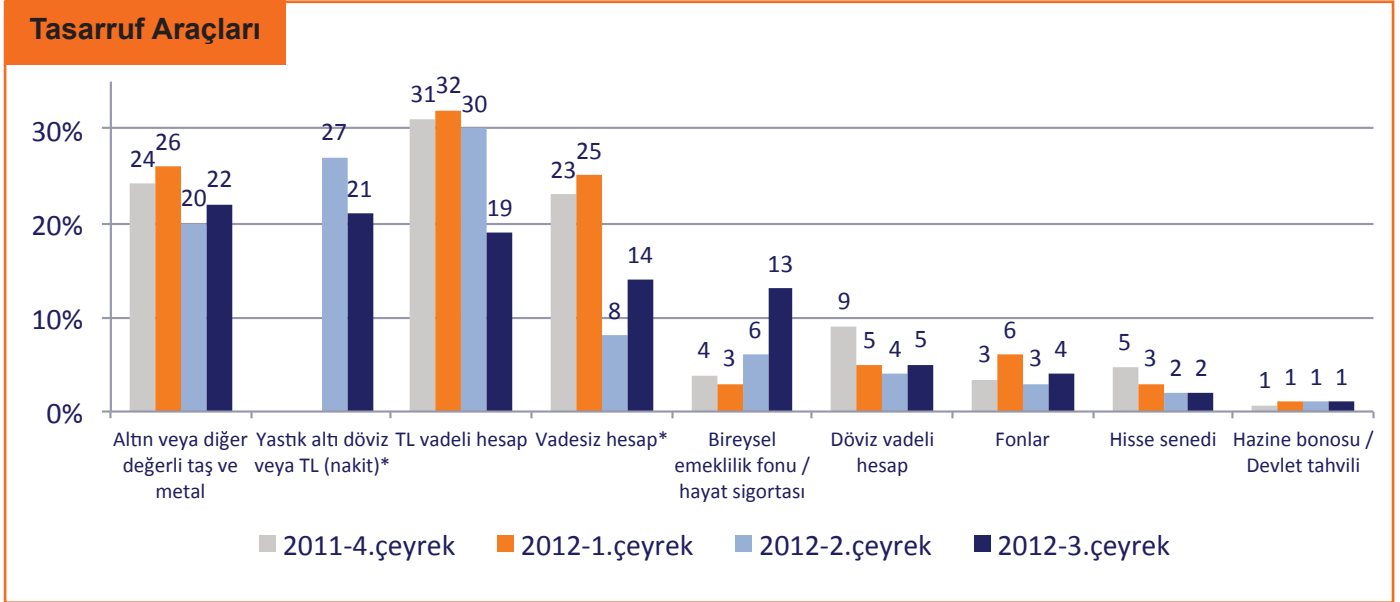
Tasarrufun Nedeni (%)

Not: 'Çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamları sırasıyla %163, %152, %133 ve %135 olmuş ancak karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

- Yakın dönem harcamalar için tasarruf eğilimi düşük düzeyde kalmaya devam ediyor.
- 2012'nin ikinci çeyreğinde açık şık olarak izlemeye başladığımız (daha önce açık şık olarak değil "diğer" nedenler altında gizli görüyorduk) 'çocuklarının geleceği için' tasarruf ettiğini söyleyenlerin oranı bu dönemde %24'e çıktı.

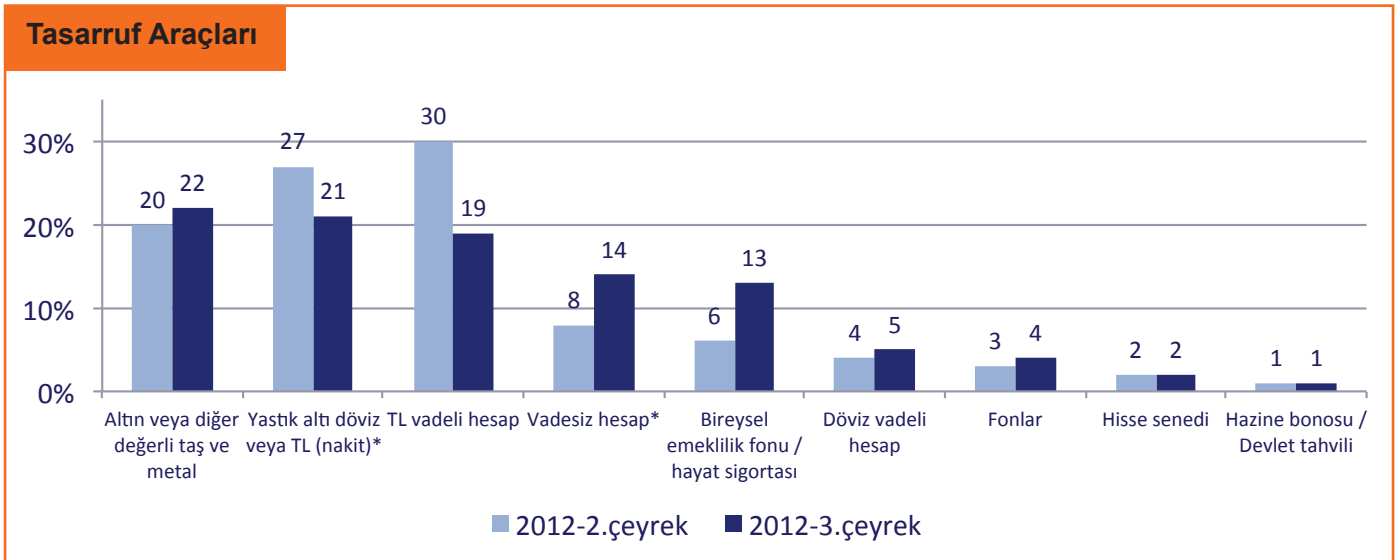
3. çeyrekte en çok tercih edilen iki tasarruf aracı altın ve yastık altı nakit *

Not: 'Çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamları sırasıyla %141, %129, %128 ve %134 olmuş ancak karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

*2011-4.çeyrek ve 2012-1.çeyrekte birlikte değerlendirilen vadesiz hesap ile yastıklı altı döviz veya TL (nakit) 2012-2.çeyrekte ayrı ayrı sorulmaya başlanmıştır.

Aynı dönemde TL vadeli hesabın tercih edilme oranı düştü

Not: 'Çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamları sırasıyla %141, %129, %128 ve %134 olmuş ancak karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

- Tasarruflarda tercih edilen araçlar sıralamalarında, 2012'nin üçüncü çeyreğinde ilk sırayı altın veya diğer değerli taş veya metal aldı.
- İlk iki dönemde birlikte ölçümlenen vadesiz hesap ve yastık altı döviz/TL (nakit) tasarruf araçları %23-25 oranında tercih edilirken, 2012'nin ikinci ve üçüncü çeyreğinde bu oran %35 düzeyinde seyretti. Ayrı baktığımızda ise, yastık altı döviz/TL %21, vadesiz hesap ise %14 oranında tercih edildi.

2.2 Tasarruf Algısı

Çoğunluk, aile içi para alışverişini, borç/alacak ilişkisi olarak görüyor

S "Sizce aile veya yakın akrabalar arasında para alışverişi bir borç/alacak ilişkisi midir?"

- 2012 üçüncü çeyreğinde, araştırmaya katılanlara 'tasarruf algısı' ile ilgili, yeni sorular da soruldu.
- Katılımcıların yarısından fazlası, aile veya yakın akrabalar arasındaki para alışverişinin borç/alacak ilişkisi olduğunu düşünüyor. Buna karşın, "aile veya yakın akrabalar arasında borç/alacak ilişkisi olmaz" diyenlerin oranı da azımsanmayacak düzeyde.

Her 3 kişiden yaklaşık 1'i aile içinde / akrabalar arasında para alışverişi yapıyor

S "Son 3 ayda aileniz veya yakın akrabalarınız arasından herhangi bir kişiden para aldınız mı veya verdiniz mi? Ya da her ikisini de yaptınız mı?"

- Son üç ayda aile içinde bir kişi veya bir akrabası ile para alışverişine girenlerin oranı %30.
- Bu oran, toplumumuzda 'geleneksel kredi mekanizmalarının' öneminin devam ettiğine işaret ediyor.

Tasarrufu olmayanlar hangi durumda tasarruf yapar?

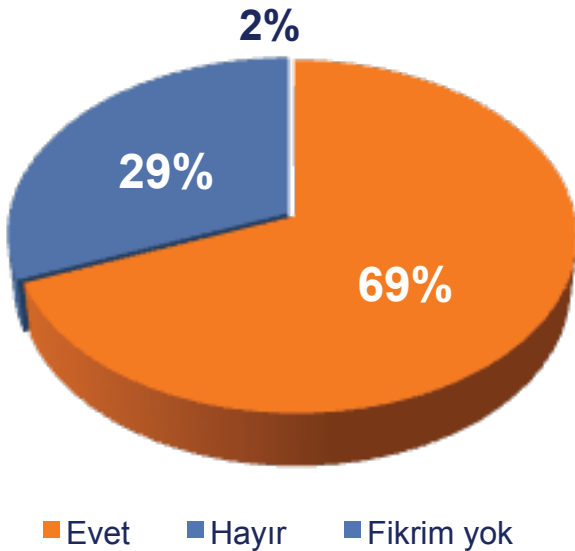
S "Gelirinizin artması seçeneği dışında aşağıdakilerden hangisi tasarruf yapmanızı veya planlamanızı teşvik eder?"

- Tasarrufu olmayanları tasarruf yapmaya teşvik edecek ilk unsurlar 'borçların bitmesi' ve 'çocukların okulu bitirmesi.' Bu bulgu tasarruf yapamamada en önemli gerekçe olan gelir yetersizliği ile de örtüşüyor.
- Getirilerin daha cazip hale gelmesi beklentisi önemli bir faktör.
- Yeni ürünlerin tasarrufu teşvik etmedeki etkisi sınırlı

Tasarruf bir zorunluluk

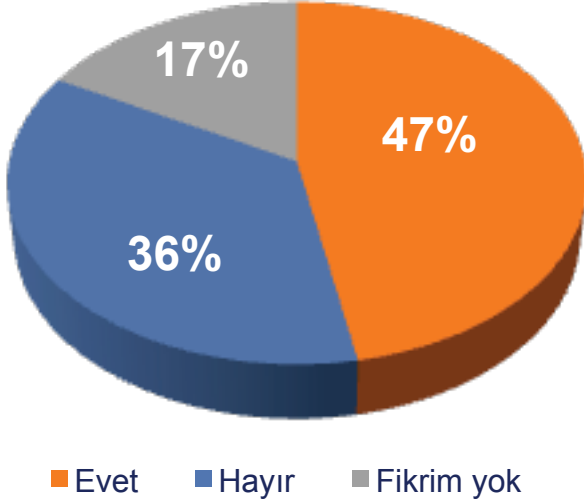
S "Sizce tasarruf bir zorunluluk mu?"

- Toplumun büyük çoğunluğu için 'tasarruf bir zorunluluk'. Bu algı tasarruf oranını arttırmak için güçlü bir toplumsal temel olduğunu gösteriyor.
- Ülkemizde her 3 kişiden yaklaşık 1'i tasarrufun bir zorunluluk olduğuna inanmıyor.

Yeni finansal ürünlere yönelik iyimser beklenti biraz daha önde ama çoğunluk kararsız veya kötümser

S ” Sizce bireysel emeklilik, altın yatırım ürünleri gibi yeni finansal ürünler yastık altı tasarrufların sisteme girmesine neden olacak mı?”

- Toplumun yarısına yakını bireysel emeklilik, altın yatırım ürünleri gibi yeni finansal ürünlerin tasarrufu teşvik edeceğini düşünüyor.

2.2 2012 3. Çeyrek Sonuçları

- Kentli 18 yaş üstü nüfus içinde tasarruf sahiplerinin oranı 2012 3. çeyrekte %12.2 ile son 12 ayın en üst düzeyine çıktı ama yaklaşık %10 ile %12 arasında seyrini korudu.
- Tasarruf sahipliği artmasına karşın tasarrufu olmayıp gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı, 2012 3. çeyrekte azaldı.
- Gelir, en önemli tasarruf kısıtlayıcı faktör olarak önde kalmaya devam ediyor.
- Tasarruf yapmak bir alışkanlık. Tasarruf sahiplerinin içinde düzenli tasarruf yapanların oranı %60 ile son üç çeyrekte aynı düzeyde seyrediyor.
- Tasarrufun en önemli gerekçesi "gelecek kaygısı" ve "ilerideki özel bir harcama". Ancak 3. çeyrekte çocukların geleceği için tasarruf etme eğiliminde çok hızlı bir artış görüldü.
- Yakın dönem harcamalara dair tasarruf eğilimi ise düşük düzeyde kalmaya devam ediyor.
- 2012 3. çeyrekte, en çok tercih edilen tasarruf aracı altın veya diğer değerli taş veya metal.
- Son üç ayda aile içinde veya akrabalar arasında para alışverişi yapanların oranı %30.
- Tasarrufu olmayanlar açısından, tasarrufu teşvik edecek en önemli ilk iki unsur sırasıyla borçların bitmesi ve çocukların okulu bitirmesi.
- Büyük çoğunluk tasarrufun zorunluluk olduğunda inanıyor, ama yeni finansal ürünlerin tasarrufu teşvik edeceğine inananların oranı %47.

3. METODOLOJİ

3.1 Amaç ve Yöntem

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de kentsel yerleşim yerlerinde 18 yaş ve üzerindeki bireylerin tasarruf eğilimlerini izlemektir.

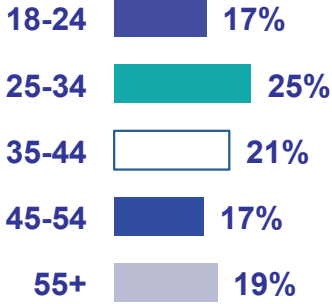
NUTS1 bölgelerinde seçilen 26 ilde her ay tesadüfi olarak seçilen 800 kişi ile görüşülüyor.

Bilgisayar destekli telefon görüşmesi yöntemi (CATI) kullanılıyor.

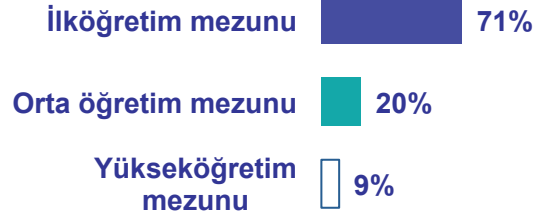
Yaş, cinsiyet ve SES kontrol kotası olarak uygulanıyor.

3.2 Demografik Bilgiler

Yaş

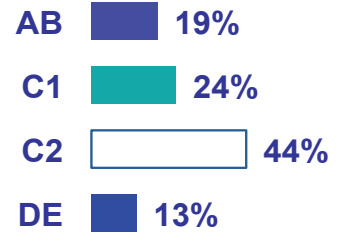
Eğitim

Cinsiyet

Sosyo-ekonomik Statü

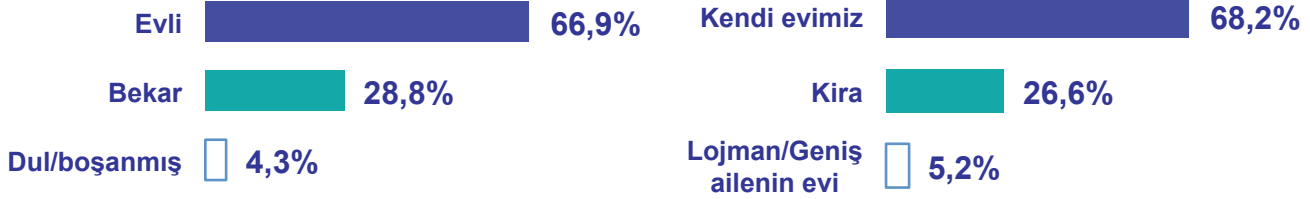

Hane Halkı Tipi

Çocuklu: %60,1

Ortalama çocuk sayısı: 2,8

Ortalama okuyan çocuk sayısı: 1,9

Medeni Durum**Konut Tipi****3.3 Tasarrufun Tanımı**

Tasarruf, sözlük anlamı itibariyle "sarf edilmeyen" anlamına geliyor. Bu araştırma kapsamındaki TASARRUF ise şu kalemleri içeriyor:

- Bankalarda duran TL veya döviz cinsinden vadeli hesaplar
- Bankalarda ve/veya aracı kurumlarda duran hisse senedi, hazine bonusu, devlet tahvili gibi menkul değerlerin parasal tutarı
- Bankalarda duran yatırım hesapları ve katılım fonları
- Bireysel emeklilik fonları

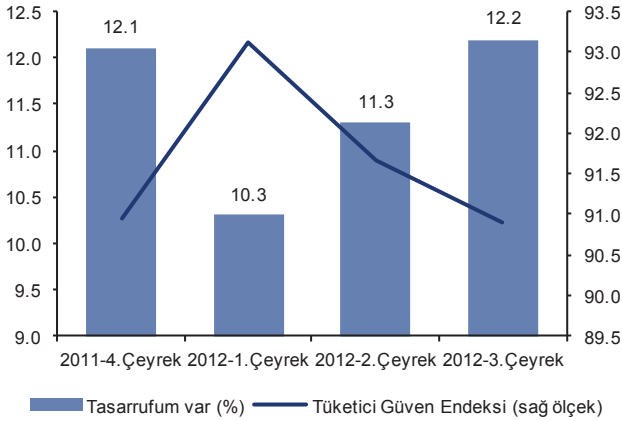
- Bankalarda vadesiz hesapta / likit fonda TL veya döviz cinsinden duran miktarın o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
- Cüzdan, kasa, yastık altında duran paranın (döviz, altın dahil) o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü

Araştırmaya katılanlara, bu tanıma uygun olarak tasarrufları olup olmadığı soruluyor.

4. EKONOMİST YORUMU

3. çeyrekte tasarruf sahiplerinin oranında artış devam etti

Ortalama tüketici güven endeksi (TGE) ile gördüğümüz zıt ilişkinin devam ettiği 2012'nin üçüncü çeyreğinde, kentsel 18 yaş üstü nüfusta tasarruf sahiplerinin oranı önceki döneme göre artmaya devam ederek %12.2 oldu. Ekonomik aktivitede belirgin bir yavaşlamanın yaşandığı 2011 son çeyrekteki düzeyin sınırlı da olsa üzerine çıkan bu tasarruf sahipliği oranı benzer şekilde düşüşü hızlanan ortalama tüketici güveninde zıt hareket etti. Nitekim 3. çeyrek ortalamasında TGE'nin alt detaylarına baktığımızda mevcut satın alma gücünde önceki dönemlere göre kısmi iyileşme devam etse de, ekonomik duruma dair mevcut ve gelecek dönem değerlendirmelerindeki belirgin düşüşlerin tasarruf eğilimini güçlendirdiği ileri sürülebilir. Dolayısıyla TGE'de gelecek 6 aylık dönem iş bulma olanaklarının önceki döneme göre gerilediği ancak 2011 son çeyrek düzeyinin üzerinde kaldığı 3. çeyrekte temelde güçlenen belirsizlik algısının tasarruf eğilimini artıran bir neden olarak öne çıktığını söylemek yanlışlık olmayacaktır.

*TGE 3. çeyrek iki aylık ortalamadır
Kaynak: TCMB-TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması
(Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

Aynı dönemde tasarrufu olmayan ve planlamadığını söyleyenlerin oranındaki hızlı artış da (2. Çeyrekte %35 olan bu oran son dönemde %52 olarak gerçekleşti) dikkat çekiyor. 3. çeyrek piyasada kısa vadeli faizlerin ve devlet tahvili getirilerinin hızlı düştüğü ancak mevduat faizlerinin görece yüksek kaldığı bir dönemdi. Yurtdışında ise risk iştahının belli başlı gelişmiş ekonomilerdeki parasal destek beklenti ve gerçekleşmeleri ile arttığı ancak özellikle küresel ekonomiye dair büyüme konusunda kaygıların artarak devam ettiği bir üç ay oldu. Bu ortamda TL'de ise

Sengül Dağdeviren
Başekonomist, ING BANK

Prof. Dr. Alpay Filiztekin
Sabancı Üniversitesi

belli bir değerlenme yaşanmadı ve mevduat verilerine göre yerel yatırımcının döviz mevduatlarına ilgisi önceki döneme göre kısmen artarak devam etti. Tüm bunları dikkate aldığımızda tasarrufu olmayıp planlamadığını söyleyenlerde 3. çeyrekte gördüğümüz hızlı düşüşü açıklamak çok kolay değil. Ama geleceğe dair belirsizlik algısının artması bir yandan tasarruf eğilimini güçlendirmiş öte yandan da planlama gücünü azaltmış olabilir. Aynı soruya çocuklu ve çocuksuz bireylerin verdiği yanıtlara baktığımızda da planlamayanların oranındaki sert artışın çocuklularda daha güçlü olması okul döneminin başlaması ile birlikte mevsimselliğin de devreye girmiş olabileceğini düşündürüyor.

	4Ç-2011	1Ç-2012	2Ç-2012	3Ç-2012
Ortalama TL mevduat faizi*	8.9%	9.6%	9.7%	9.4%
Ortalama USD mevduat faizi*	3.4%	3.4%	3.1%	3.0%
Ortalama EUR mevduat faizi*	3.1%	3.0%	2.6%	2.7%
İMKB O/N repo faizi	9.7%	9.5%	9.7%	6.2%
2 yıllık gösterge tahvil faizi (bileşik)	9.9%	9.7%	9.3%	7.7%
10 yıllık gösterge tahvil faizi (bileşik)	9.8%	9.7%	9.3%	8.3%
Konut Fiyat Endeksi -dönemsel artış (TÜFE - dönemsel artış)	3.5%	4.1%	4.5%	2.4%
Ortalama konut kredisi faizi**	13.7%	13.9%	12.8%	12.3%
USD/TRY	1.84	1.80	1.81	1.80
Döviz Sepeti***	2.16	2.07	2.06	2.03

*TCMB verisi, 3 aya kadar vadeli faiz ortalaması (3. çeyrek sadece Temmuz verisi)

** TCMB marjinal kredi faizi ortalaması (3. çeyrek sadece Temmuz-Ağustos verisi)

*** USD/TRY ve EUR/TRY ortalaması

(1) 3. çeyrek verisi Temmuz aylık artışın dönemselleştirilmiş halidir

Kaynak: TCMB, Reuters

Benzer bir şekilde tasarrufu olmama nedenleri arasında gelir yetersizliği 3. çeyrekte de %51 ile hala ilk sırada yer almasına karşın, önceki döneme göre ihtiyacım yok diyenlerin ve nasıl değerlendireceğimi bilmiyorum diyenlerin oranlarındaki %5'er puanlık artışlar da dikkat çekiyor. Normal koşullarda finansal okuryazarlığın özellikle "nasıl değerlendireceğimi" bilmiyorum diyen kesim üzerinde

zaman içerisinde etkili olmasını bekliyoruz. Ancak burada da bir oynaklık var ve son bir yılda artış eğiliminde olan "ihtiyacım yok" diyenlerin oranında son dönemde bir sıçrama olması da ayrıca dikkat çekici. Neden konusunda kesin bir şey söylemek pek mümkün olmasa da, piyasalardaki çoklu faiz yapısının (hızlı düşen repo ve tahvil faizlerine karşın yüksek kalan mevduat ve kredi faizleri) "ihtiyaç" konusunda biraz algıyı olumsuz etkilemiş olabilir. Sonuç olarak "ihtiyacım yok" diyenlerin alt kırımlarının zaman içinde analiz edilerek burada belirleyici olan etkenleri daha iyi anlamaya ihtiyacımız var.

Tasarruf nedenleri arasında güvence ilk sıradaki güçlü konumunu korurken, sadece iki dönemdir ayrı izlemeye başladığımız "çocukların geleceği için tasarruf" eğiliminde 3. çeyrekteki hızlı yükselişte de tam olarak söyleyemesek de bir miktar mevsimselliğin etkisi söz konusu olabilir. Buna ek olarak eğitim sistemi ile ilgili son değişikliklerin belirsizliği arttırmış olması da mümkün. Bu kaleme nereden geçiş olduğuna bakacak olursak, daha çok ilerideki özel harcamalar için tasarruf eğiliminin azaldığını görüyoruz. Önümüzdeki dönemde özellikle görülen bu eğilimin kalıcı olup olmayacağını izlemek gerekiyor.

Tasarruf araç tercihleri arasında ise 3. çeyrekte en önemli gelişim ilk üç içinde altın/değerli metalin ilk sıraya yerleşmesi ve onu yastık altı nakdin alması oldu. Aynı dönemde en sert düşüşün görüldüğü TL vadeli hesap tercihine karşı hangi araçlarda ilgi artmış diye bakacak olursak en hızlı artışların bireysel emeklilik fonu / hayat sigortası, vadesiz hesap ve altında olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla tercihlerdeki bu değişimin nedenleri arasında uzun vadeli tasarruf eğilimindeki görece güçlenme, faizlerde düşüş beklentisi, altının cazibesini korumaya devam etmesi ve artan ürün çeşitliliği olabilir gibi görünüyor. Diğer bir deyişle bireysel emeklilik sistemi ile ilgili değişikliklerin, ekonomik belirsizliğin ve finansal sisteme duyulan güvensizliğin sonucu olarak, daha güvenli görülen altına kaymanın yaşandığını görüyoruz.

Sengül Dağdeviren
Başekonomist, ING BANK

Prof.Dr. Alpay Filiztekin
Sabancı Üniversitesi